

علم شناسی آثار مریم میرزاخانی

محمد صال مصلحیان

استاد دانشگاه فردوسی مشهد

در فوریه ۲۰۱۱ زمانی که سردبیر بولتن انجمن ریاضی ایران بودم، دکتر مریم میرزاخانی را برای عضویت در هیأت تحریریه این مجله معتبر علمی ایرانی دعوت کردم تا در موضوعات هندسه هذلولوی، نظریه ارگودیک و هندسه هم‌تافته به این مجله کمک نماید. او با مهربانی از این که می‌تواند به جامعه ریاضی ایران خدمت کند آن را پذیرفت. در سال ۲۰۱۴ همزمان با کنگره بین‌المللی ریاضیدانان در کره جنوبی با وی ملاقاتی داشتم تا موفقیت وی را در کسب مدال فیلدز تبریک بگویم و از تأثیر مهم حضور وی در بولتن یادی نمایم. سرشار از تواضعی وصف ناشدنی بود و خوشحال از این که مایه مباهات شده است.

در این نوشتار مایلیم از دیدگاهی که کمتر به آن اشاره شده است به کارهای علمی پروفیسور مریم میرزاخانی بپردازم و آن، علم شناسی آثار اوست.

از وی ۱۲ مقاله پژوهشی فاخر در مت-سای-نت (MathSciNet) نمایه شده است. این پایگاه داده وابسته به انجمن ریاضی آمریکا است که به چکیده‌نگاری و نقد مقالات ریاضی می‌پردازد. همه این مقالات مورد استفاده مکرر ریاضیدانان سرشناس قرار گرفته‌اند. مریم میرزاخانی اولین مقاله‌اش را زمانی که هجده ساله بود با همکاری دکتر عبدالله محمودیان از دانشگاه صنعتی شریف نوشت که در گزارش بیست و پنجمین کنفرانس ریاضی ایران چاپ شد. اولین مقاله تحقیقاتی انفرادی‌اش را در بیست سالگی در موضوع گراف نوشت که در بولتن موسسه ترکیبیات و کاربردهای کانادا به زیور چاپ آراسته شد. این مقاله تاکنون حدود ۲۰ بار در سایر مقالات پژوهشی مورد استفاده قرار گرفته است. مشهورترین همکار پژوهشی وی ریاضیدانی آمریکایی به نام الکس اسکین است که نتیجه تحقیقات مشترک آنها در سه مقاله در مجلات بسیار معتبر چاپ شده است.

با قطعیت می‌توان گفت که میرزاخانی ریاضیدانی "کیفی کار" است به این معنی که تعداد آثارش کم ولی بسیار مهم است. چنان که عمق کارهایش در هندسه سطوح ریمانی و فضاهای پیمان‌های آنها، کرسی استادی دانشگاه استنفورد در ۳۱ سالگی، جایزه ستر از انجمن ریاضی آمریکا در ۲۰۱۳، جایزه کلی و مدال فیلدز در ۲۰۱۴ و عضویت در آکادمی ملی علوم آمریکا در ۲۰۱۶ را برای وی به ارمغان آورد.

۱۲ مقاله وی در تارنمای علم (Web of Science) یا همان ISI نمایه شده است. به این مقالات ۱۹۳ بار در ۱۳۳ مقاله ارجاع داده شده است. باید متذکر شد که تعداد ارجاعات به مقالات در حوزه‌های اصیل ریاضی بر خلاف بعضی حوزه‌های دیگر در علوم پایه، بالا نیست. دو مقاله ژرف وی که بر کار بسیاری از ریاضیدانان شهیر تأثیرگذار بوده است در مجله‌های انجمن ریاضی آمریکا و ابداعات ریاضی در سال ۲۰۰۷ چاپ شدند.

میرزاخانی سخنران مدعو کنگره بین المللی ریاضیدانان در ۲۰۱۰ و نیز کنفرانس بین المللی ریاضیدانان زن در همان سال بود. کار وی الهام بخش آثار دیگران نیز بوده است چنان که مقالاتی در مورد اهمیت کارهای او بر دیگران در خبرنامه های انجمن های ریاضی ایران، امریکا و اروپا، مجله شوگاکه در ژاپن، نشریه ریاضی انجمن ریاضی فرانسه، مجله ریاضی ویادوموسچی از انتشارات انجمن ریاضی لهستان و چندین مجله معتبر دیگر به چاپ رسیده است.

وی علاوه بر بولتن انجمن ریاضی ایران عضو هیأت تحریریه چندین مجله پژوهشی معتبر در جهان از جمله سالنامه موسسه فوریه (فرانسه)، مجله توپولوژی (امریکا)، مجله انجمن ریاضی امریکا، خبرنامه تحقیقاتی بین المللی ریاضیات (انگلستان) بوده است.

هجرت وی به دیار باقی حزن انگیز و تاسف بار است. بسیار زود از میان ما رفت ولی یادش در دل‌های ما باقی است. روحش شاد و قرین رحمت باد.